

รายงานสถานการณ์การช่วยเหลือแรงงานประมง จากประเทศอินโดนีเซีย

ศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมง

มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน

เขียนโดย ปฎิมา ตั้งปรัชญากุล

18/9/2015

ความเป็นมา

สถานการณ์ภาพรวมแรงงานประมงที่เกาะอัมบล และเกาะเบนจิน่า ประเทศอินโดนีเซีย

ประเทศไทยทำการประมงนอกน่านน้ำในประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ อินโดนีเซียตอนเหนือ และอินโดนีเซียตอนใต้ เรือประมงนอกน่านน้ำไปทำการประมงตั้งแต่ปี 1965 และ เพิ่มจำนวนมากขึ้น 2006 มีจำนวนเรือเพิ่มถึง 1,000-1,500 ลำ ดังนั้น การทำประมงนอกน่านน้ำมีการทำมากกว่า 50 ปี จำนวนแรงงานประมงที่ตกค้าง ถูกใช้งานเยี่ยงทาส ไม่ได้กลับบ้าน ถูกทำร้ายร่างกายอย่างรุนแรง โดยเฉพาะกลุ่มที่ตกเป็นเหยื่อของกระบวนการค้ามนุษย์มีจำนวนมากที่ติดอยู่ตามเกาะต่าง ๆ ปัญหาโดยภาพรวมคือ การล่อลวงแรงงานไปทำงานและไม่พาแรงงานเหล่านั้นกลับบ้าน การออกเรือหาปลาระยะเวลา 6 ปี เป็นอย่างน้อย และมีการหมุนเวียนคนให้ทำงานในเรือต่อแต่ให้เรือกลับประเทศมาซ่อมแซม และไม่มีใบอนุญาตให้แรงงานกลับประเทศ การทำเอกสารปลอมบุคคล (seaman Book ปลอม เช่น ไทยเป็น กัมพูชา / กัมพูชาเป็นไทย /พม่าเป็นไทย เป็นต้น) ทำให้ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัดของตัวบุคคลเหล่านั้น

การลงพื้นที่เพื่อดำเนินการในการสืบค้นและช่วยเหลือแรงงานประมงนอกน่านน้ำเริ่มขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม 2014 และมีการเสนอข้อเท็จจริงและผลักดันให้เกิดการช่วยเหลือแรงงานประมงในเกาะ ได้แก่ เกาะเบนจิน่า เกาะอัมบล และเกาะตวน ทำให้เกิดการช่วยเหลือและเปิดเผยข้อมูลครั้งสำคัญร่วมกับสำนักข่าว AP และข่าวในประเทศไทยทางช่อง 3 ทั้งนี้ LPN ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแรงงานประมงในทุกสัญชาติ ไม่ว่าจะเป็น ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา เพื่อให้พวกเขาได้รับการช่วยเหลือและส่งกลับประเทศต้นทางเป็นลำดับ

มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) ก่อตั้งเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ทั้งที่เป็นแรงงานไทย พม่า ลาว และกัมพูชา ตั้งแต่ปี 2004 ประเด็นที่ทำคือต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก และต่อต้านการค้ามนุษย์ ในรูปแบบแรงงานบังคับ

ปี 2006 มูลนิธิ LPN ได้รับการร้องเรียนขอความช่วยเหลือกรณีลูกเรือประมง จำนวน 66 คน จากเรือประภาสนาวี มีผู้เสียชีวิตระหว่างการเดินทางกลับ 39 ราย ทั้งที่เป็นคนไทยและคนพม่า อีกทั้งยังมีผู้ป่วย และต้องการการรักษา และทั้งหมดไม่ได้รับค่าแรง และเงินชดเชย ทำการประมงที่น่านน้ำในประเทศอินโดนีเซีย

ปี 2007 มูลนิธิ LPN ได้รับเรื่องร้องเรียนให้ช่วยเหลือลูกเรือประมงไทยและพม่า จากเรือที่ไปทำงานประมงประเทศโซมาเลีย ลูกเรือเสียชีวิต 1 รายและ แรงงานเด็กที่อายุ 14 ปีถูกขังในเรือจนจำเมื่อเดินทางกลับถึงประเทศไทย

ปี 2006-2014 ระยะเวลา 9 ปี ในการทำงานของ LPN พื้นที่สมุทรสาคร ประเทศไทย LPNได้รับเรื่อง ร้องเรียน แรงงานประมงที่ออกจากประเทศไทย เพื่อไปหาปลาน่านน้ำอินโดนีเซีย สรุปรายชื่อผู้ร้องเรียนจำนวน 128 คน (ผู้รอดชีวิตกลับมาที่ประเทศไทย) ในจำนวนนี้มียอดผู้เสียชีวิต 39 คน และผู้พิการ 2 คน ซึ่งผู้รอดชีวิตทั้งหมดไม่สามารถเรียกร้องค่าแรงได้และไม่ได้รับการดูแลผู้ประกอบการได้แม้แต่รายเดียว นี่คือการมาของปฏิบัติการช่วยเหลือลูกเรือประมงไทยในประเทศอินโดนีเซีย

ข้อเท็จจริงที่ LPN พบในการลงพื้นที่ในประเทศอินโดนีเซีย

1. เราพบว่ามีการลักลอบขนคนและแรงงานข้ามชาติโดยที่เก็บคนและการขังคนบนฝั่งเพื่อส่งขายลงเรือประมง พบว่ากลุ่มนายหน้าร่วมกับบุคคลที่อ้างตนว่าเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่จับกุมแรงงานข้ามชาติ พม่า กัมพูชา และนำส่งขายต่อให้กับนายหน้าเพื่อขายไปในเรือประมงไทย โดยมีที่เก็บซ่อนและกักขังเหยื่อดังนี้ บ้านสีฟ้า และบ่อกึ่ง ห้างเช่าสวนมะพร้าว สวนผลไม้ ในละแวกใกล้เคียง สมุทรสาคร สมุทรปราการ และ สมุทรสงคราม
2. เราพบว่ามีเด็กชาย(อายุเฉลี่ย 12 ปี) ทั้ง เด็กไทย พม่า กัมพูชา และลาว จำนวนไม่น้อยถูกขายลงเรือประมง และไม่ได้กลับมาอีกเลย บางคนถูกผู้ซื้ออ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐส่งตัวให้กับนายหน้าเพื่อนำไปเร่ขายในเรือประมง
3. เราพบว่า มีแรงงานพม่าจำนวนมากไม่น้อยกว่า 2,000 คน ถูกขายลงเรือประมงอย่างผิดกฎหมาย และให้สวมเอกสารเป็นชื่อคนไทย ซึ่งพบว่าบางคนไม่ได้กลับบ้านนานถึง 22 ปี
4. เราพบว่า มีคนไทยเร่ร่อนจำนวนไม่น้อยกว่า 500 คน ที่ถูกมอมเหล้า และมอมยาสลบ บังคับลงเรือ และบางคนกลับมาเสียชีวิต และอยู่กับครอบครัวไม่ได้ มีอาการประสาทหลอน และหูแว่ว อยากจะฆ่าตัวตาย และยังพบว่า มีผู้พิการ จำนวนไม่น้อย จากการทำงานในเรือประมง ไม่ต่ำกว่า 100 คน เช่น มือขา นิ้วกุด ขาขาด ตาบอด และขาดอาหารขั้นรุนแรง มือเกร็ง เท้าเกร็ง และความจำเสื่อม

5. เราพบว่า มีคนจำนวนกว่า 70 เปอร์เซนต์ของลูกเรือประมงที่ไปประเทศอินโดนีเซีย ไม่ได้รับค่าแรงที่เป็นธรรม ถูกใช้งานเยี่ยงทาส ทำงานมากกว่าวันละ 20 ชั่วโมง
6. เราพบว่ามีคนจำนวนมากไม่สามารถกลับบ้านได้เนื่องจาก ไม่มีเอกสารแสดงตัวตน เพราะนายจ้าง ให้ บริษัทคู่ค้า และไต่เรือเก็บไว้ ซึ่งหมายรวมถึงการปลอมแปลงเอกสารโดยนายหน้าซึ่งเป็นนักค้ามนุษย์(หมายถึง นายจ้าง ร่วมกันนายหน้าไต่เรือ และบริษัทเรือไทยและอินโดฯร่วมมือกันทำสิ่งต่าง ๆ ภายใต้ระบบการคอร์รัปชั่น และผู้มีส่วนได้เสีย ได้เปลี่ยนสัญชาติของแรงงาน เช่น ไทย เปลี่ยนเป็น กัมพูชา / กัมพูชาเปลี่ยนเป็นไทย / พม่าเปลี่ยนเป็นไทย เพื่อให้เกิดความสับสน และหาตัวตนของแรงงานไม่ได้ และเพื่อปฏิเสธความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง
7. เราพบว่า มีการทำร้ายทุบตีเกิดขึ้นในเรือ เช่น ตบหน้า ถีบ ใช้น้ำร้อนสาด ใช้เหล็กแปบตี ใช้หางปลากระเบนตี บังคับให้กระโดดน้ำว่ายนทวมดแรงเสียชีวิต มีคำสั่งฆ่า เมื่อไม่เชื่อฟังหรือคิดที่จะขุดขึ้น
8. เราพบว่า มีแรงงานประมงจำนวนหนึ่งทนสภาพการทำงานไม่ได้ กระโดดน้ำเพื่อฆ่าตัวตาย และกระโดดเพื่อหนีเอาชีวิตรอด บางคนติดเกาะอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่ประเทศ อินโดนีเซีย ได้แก่ เกาะเบนจิน่า เกาะอัมบล เกาะตวน เกาะมารูเก้ ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 1,000 คน บางคน เสียชีวิตเพราะเป็นไข้มาลาเลีย งูกัด และเสียชีวิตกลางป่า บางคนอดอาหารตาย ถูกทำร้ายจากผู้มีอิทธิพล และการไล่ล่าเพื่อให้กลับลงไปทำงานในเรืออีกครั้ง
9. เราพบว่าแรงงานทั้งหมดตกอยู่ในสภาพของแรงงานขูดรีด และไม่ได้รับค่าแรงจนกว่าเรือจะกลับประเทศไทย ซึ่งใช้เวลาราว 6 ปี และแรงงานเหล่านั้นไม่ได้กลับบ้านตามที่นายจ้างหรือไต่สัญญา แต่จะถูกขายไปในเรือลำอื่น ๆ นานกว่า 10 ปี - 25 ปี
10. เราพบว่า เมื่อลงไปในพื้นที่ เกาะอัมบล เกาะตวน และเกาะเบนจิน่า ชุมชนของลูกเรือประมง เป็นเรื่องจริง ! ที่ต้องเปิดเผย และต้องช่วยเหลือแรงงานประมงเหล่านั้นอย่างเร่งด่วน

ตารางแสดง :สรุปจำนวนลูกเรือที่ได้รับประสานงานและสามารถเดินทางกลับประเทศช่วยเหลือจาก LPN โดยตรง ระหว่างเดือนส.ค. 2557-ส.ค. 2558

ลำดับ	สัญชาติ	เกาะ/อินโดนีเซีย	จำนวน (คน)
1	ลาว	อัมบล	4
2	กัมพูชา	อัมบล	4
3	พม่า	อัมบล	34
4	ไทย	อัมบล /เบนจิน่า	189
	รวมทั้งสิ้น		231

ทั้งนี้ยังมีแรงงานประมงติดต่อขอความช่วยเหลือในเกาะต่าง ๆ อีกจำนวนไม่ต่ำกว่า 200 คน ที่ยังไม่สามารถเข้าถึงการช่วยเหลือได้แก่ เกาะเบนจิน่า 100 คน เกาะอัมบล 100 คน เกาะตวน 50 คน และเกาะไปไซนัส กาลิมันตัน จำนวน 30 คน เกาะซัมลัคก็ 30 คน ทั้งนี้ต้องลงพื้นที่และสำรวจเพิ่มเติม

ประเด็นผู้เสียชีวิตและต้องการนำศพมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนาจำนวน 3 ศพ ที่เกาะเบนจิน่า ต้องดำเนินการเรื่องการพิสูจน์ DNA และประสานระหว่างกรมการกงสุล เพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไป ญาติประสานเพื่อขอความช่วยเหลือเป็นแรงงานประมงชาวไทย และศพนิรนามอีกจำนวน 111 หลุม

ตารางสรุปผลการดำเนินการ LPN ในการช่วยเหลือลูกเรือประมงประเทศอินโดนีเซีย ระหว่างส.ค. 2014 ส.ค. 2015

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
1	24 – 29 ส.ค. 57	การสำรวจครั้งที่ 1 พบคนไทยขอความช่วยเหลือ 6 คน สร้างที่พักชั่วคราว จัดหาอาหารและที่พักประสานงานภาครัฐ พม. DSI กรมการกงสุล สวัสดิการ IOM ILO UNACT	มีการช่วยคนไทยชุดแรกกลับ 1 ต. ค. 57
2	11- 23 ก.ย. 57	คนไทยและพม่าขอความช่วยเหลือ 19 คน และ แสดงตัวกับตม. อัมบล เพื่อขอความช่วยเหลือ ช่วยแรงงานพม่าได้จากห้องขัง/ หน้าห้องน้ำ จำนวน 10 คน ประสาน ตม. อัมบล /และ สถานทูตไทยในจกาคาต้า หน่วย NGO และชุมชนในพื้นที่ อินโดนีเซีย	คนได้รับความช่วยเหลือกลับ 15 คน
3	15พ.ย. 57 – 3 ธ.ค. 57	การสำรวจจากอัมบล ถึงเบนจิน่า พบหลุมศพ คนไทยจำนวนมาก คนติดเกาะนานกว่า 18 ปี	ได้รับการส่งกลับ 10 คน
4	11 -20 ม.ค. 58	เด็กถูกล่องลงเรือประมง ได้รับการประสานจากตม. เกาะอัมบล จำนวน 2 คน และช่วยเหลือคนที่ป่วยจิตประสาท ขอกลับประเทศรวมทั้งเหยื่อการค้ามนุษย์ที่ออกสื่อไทยในประเทศไทย 10 คน	เด็กได้รับการช่วยเหลือ 6 คน แรงงานไทย 12 คน
5	12 มี.ค. 58 – 6 เม.ย. 58	พบคนตกเรือจำนวนมาก และแรงงานประมงที่ติดอยู่ที่เกาะอัมบลจำนวนมากกว่า 60 คน แต่ช่วยได้ครั้งละ 10 คน	มีแรงงานได้กลับ 21 คน เกาะอัมบล กลับเครื่องบิน C130 จำนวน 68 คน แรงงานถูกขังได้กลับ 5 คน
6	15-23 พ.ค. 15	ลงพื้นที่ช่วยเหลือแรงงานตกค้าง / คนงานไทยได้กลับเพิ่ม 700 คน ที่เกาะเบนจิน่า เริ่มทยอยกลับทุกวัน	แรงงานเริ่มทยอยกลับแต่ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเท่าที่ควรจากรัฐบาล
7	20 -31 ส.ค. 15	ชุดศพและตรวจ DNA มีคนพม่าติดค้างที่เกาะอัมบล 500 คน อุบัติเหตุการทำงานเสียมือ และเสียตา แต่ยังไม่ได้รับการเยียวยาจำนวน 3 คน และทั้งหมดยังไม่ได้รับค่าจ้างค่าแรงค้างจ่าย 1ปี - 7 ปี มีแรงงานติดค้าง 500 คน ที่เกาะอัมบล / เกาะเบนจิน่า และ เกาะตวน บางรายป่วย และต้องการกลับมารักษาตัวที่ประเทศต้นทาง แต่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากนายจ้าง	

ตัวเลขของผู้ได้รับความช่วยเหลือส่งกลับประเทศทั้งหมดจากหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2557 – สิงหาคม พ.ศ. 2558

ลูกเรือสัญชาติ	จำนวน (คน)	หน่วยงาน	หมายเหตุ
ไทย	1,613	กระทรวงการต่างประเทศและ ผู้ประกอบการ /มูลนิธิประวีณา	เกาะเบนจิน่า /เกาะอัมบล /เกาะตวน /เกาะโพ เตียนัส /กะลิมันตัน
พม่า	628*	รัฐบาลอินโดนีเซีย และ IOM เกาะเบนจิน่า 326 คน เกาะอัมบล 300* คน	รอกการพิสูจน์สัญชาติที่อัมบล 300 คนLPN ประสานงานและให้ความช่วยเหลือค่าจ้างค่าแรง
กัมพูชา	65	รัฐบาลอินโดนีเซีย และ IOM เบนจิน่า 58 คน /อัมบล 7 คน	LPN ประสานงานและช่วยเหลือการเรียกร้อยค่าจ้าง ค่าแรง
ลาว	14	รัฐบาลอินโดนีเซีย และ IOM เบนจิน่า 8 คน /อัมบล 6 คน	LPN ประสานงานสถานทูตและให้การช่วยเหลือการ เรียกร้อยค่าจ้างค่าแรง ติดต่อครอบครัว
รวมทั้งสิ้น	2,250		

*จำนวนประมาณการ